

Донець, Н.В. Ващенко. – К.: Центр учбової л-ри, 2008. – 240 с.

2. Шлыков В.В. Экономическая безопасность предприятия /В.В. Шлыков//ЭКО. – М., 2002. – №11. – С.94.

3.Гладченко Т.Н. Индикаторы экономической безопасности предпринимательской деятельности/Т.Н.Гладченко: //Менеджер. – 2000. – №12. – С.111-113.

4. Забродский В.Теоретические основы экономической безопасности отрасли и фирмы/В. Забродский,Н. Капустин//Бизнес-информ. – 1999. – №15-16. – С.35-37.

5.Коротченко Н.О. Збалансована система показників як метод оцінки ефективності діяльності підприємств торгівлі/Ю.Б.Кракос,

Н.О.Коротченко//Управління розвитком. Зб. наук. робіт. Х: ХНЕУ. – 2008. – с.

6.Кракос Ю.Б. Система економічної безпеки як засіб здолання внутріфірмових криз підприємства/Н.О. Коротченко, Ю.Б.Кракос// Зб. наук. робіт «Інтегровані комп'ютерні технології в машинобудуванні ІКТМ – 2009». – Х:ХАІ, 2009. – 22 с.

7.Коротченко Н.О.Поняття кризи підприємства,складові та класифікація наслідків за допомогою Збалансованої Системи Показників/Н.О.Коротченко//Науково-технічний розвиток: економіка, технології, управління. – К.:КПІ. – 2009. – С. 118-120.

8. Сайт Міністерства економіки України [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=32844.

Аннотация. В статье рассматриваются понятие и составляющие экономической безопасности предприятия. Предложена антикризисная модель экономической безопасности с использованием сбалансированной системы показателей для украинского предприятия топливно-энергетического комплекса.

Ключевые слова: экономическая безопасность, аспекты экономической безопасности, энергетическая безопасность, жизненный цикл предприятия, внутрифирменный кризис предприятия, сбалансированные показатели.

Summary. The article deals with the concept and components of the Economic Security of the Enterprise. Anti-crisis model of Economic Security with the usage of a Balanced Scorecard have been proposed for enterprise of Ukrainian fuel and energy complex.

Keywords: economic Security, economic security Aspects, Energy Security, Life Circle of enterprise, intra-crisis life circle of enterprise, Balanced Scorecard.

*Рецензент д.е.н., професор ХНАДУ Горелов Д.О.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Зубенко В.О.*

УДК 65.012.8

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

*Кузенко Т.Б. к.е.н., доцент, Сабліна Н.В. к.е.н., викладач,
Литовченко О.Ю. викладач ХНЕУ*

У статті висвітлено результати досліджень у сфері формування комплексного механізму управління фінансовою безпекою підприємства. Досліджено сутність фінансової безпеки як складової економічної безпеки підприємства, проаналізовано загрози фінансової безпеки та розглянуто підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства.

Ключові слова: безпека; економічна безпека підприємства; фінансова безпека підприємства; загроза фінансової безпеки підприємства; діагностика фінансової безпеки підприємства.

Постановка проблеми та її зв'язки з зовнішньої торгівлі на фоні світової тенденції науковими чи практичними завданнями. росту цін на енергоносії та матеріально-сировинні Розвиток ринкових відносин та лібералізація ресурси змушує керівництво підприємств шукати

адекватні засоби підвищення конкурентоспроможності та ефективності своєї діяльності. Рівень управлінської діяльності підприємства в сфері управління його фінансовою безпекою має значний вплив на ефективність всієї підприємницької діяльності. Враховуючи той факт, що існуючі вітчизняні наукові розробки в основному орієнтовані на умови командно-адміністративної системи і не відповідають сучасним умовам господарювання, а практичний досвід роботи вітчизняних підприємств в умовах ринку недостатній для впровадження власних механізмів підвищення ефективності управління фінансовою безпекою, необхідним є формування механізму управління фінансовою безпекою підприємств на основі найбільш дієвих механізмів підвищення ефективності та конкурентоспроможності.

Актуальним і слушним питанням сьогодні є подальше формування та розвиток системи управління фінансовою безпекою підприємств в розрізі вирішення комплексних економічних проблем для забезпечення стійкого функціонування підприємства. Все це обумовлює актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення невирішених частин загальної проблеми. Дослідженню проблеми управління фінансовою безпекою підприємств присвячено ряд робіт вітчизняних і закордонних вчених-економістів, таких як: О. В. Ареф'єва [1], И. А. Бланк [3], О.І. Барановський [2], Л.П. Гомілко [5], Л.І. Донець [6] та інші. Однак, методичні аспекти щодо управління фінансовою безпекою підприємства потребують подальших досліджень.

Метою статті є уточнення окремих положень в рамках методичного забезпечення системи управління фінансовою безпекою підприємства.

Виклад основного матеріалу. Ринкові умови господарювання характеризуються стрімкими процесами глобалізації та інтеграції господарської діяльності і обумовлюють появу в діяльності підприємства абсолютно нових проблем, які вимагають змін в діяльності підприємств та механізм їх управління. Підприємство повинне не лише бути готовим до змін, але й здатним їх адаптувати. Відсутність цієї властивості може негативно вплинути на економічний стан підприємства в цілому. Тому питання ефективності управлінської діяльності щодо питань економічної стабільності роботи підприємства особливо актуальні в сучасному економічному середовищі. Керівники підприємств в процесі своєї діяльності наражаються на різноманітні ризики. Вплив ризиків на функціонування підприємства може призвести до негативних наслідків і, як слідство, до банкрутства. Гарантування захисту існування і функціонування підприємства стає можливим лише за умов

забезпечення та підтримання незалежного рівня його безпеки. В свою чергу, визначення кількісних та якісних показників для оцінки рівня економічної безпеки дадуть можливість забезпечити безпеку підприємства. Слід зазначити, що безпека – це такий підприємства, при якому ефективно функціонують механізми запобігання або зменшення впливу загроз стабільності розвитку та функціонування [4].

Поняття безпека застосовувалось дуже давно. У перекладі з грецької це означає «володіти ситуацією». У найбільш загальному розумінні, поняття «безпека» - це стан захищеності від будь-чого. Воно може застосовуватись як до найбільш загальних речей, так і конкретних ситуацій, пов'язаних з особистістю, суспільством, державою. Відсутність безпеки або процес її зниження трактується як загроза, явище та загрозовий процес для існування життя і його перспектив. Заслугує на увагу точка зору Л. Коженювскі [8], згідно якої всі визначення сутності поняття «безпека» можна розглядати у розрізі двох концепцій: перша виділяє істоту безпеки у формах існування; друга – істоту безпеки у загрозах. На думку автора, ці концепції не доцільно розглядати окремо, бо вони є взаємопов'язаними та одна витікає з іншої. Безпека, на думку автора, це певний стан захищеності будь-якого суб'єкту від загроз, який можливо досягти лише за умов певної діяльності. Якщо досягнуто певного стану захищеності, то й забезпечено певні форми існування, бо певний рівень безпеки є підґрунтям певної форми існування. Виходячи із сутності безпеки, під даним поняттям будемо розуміти певний стан захищеності будь-якого суб'єкта у системі його зв'язків від впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, який оцінюється його рівнем й забезпечує самозбереження та розвиток у теперішньому й майбутньому.

Управління економічною безпекою підприємства залежить від обґрунтованого використання певного набору засобів та чіткої реалізації заходів задля її підтримки. Розрізняють сім функціональних складових економічної безпеки підприємства: фінансова, інтелектуальна та кадрова складові, техніко-технологічна складова, політико-правова, екологічна, інформаційна і силова складові. Домінуючою та визначальною складовою економічної безпеки підприємства, забезпеченню якої повинна приділятися особлива увага є фінансова складова.

Її значимість не залежить від галузевої специфіки підприємства. Це обґрунтовується, насамперед, самою сутністю підприємства, тобто господарською діяльністю, яка спрямована на отримання максимального прибутку або підприємницького доходу. Крім того, саме фінансові результати та фінансовий стан підприємства характеризують його спроможність пристосовуватися до змін у

зовнішньому середовищі та адаптуватися до існуючого ринкового механізму [6].

Фінансова складова економічної безпеки підприємства може бути визначена як стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів підприємства, що виражається в максимізації прибутку та підвищенні рентабельності діяльності підприємства, якості використаних основних і оборотних активів, структури капіталу. Місце фінансової безпеки підприємства в системі загальної безпеки України зображено на рис. 1 [7]. Система фінансової безпеки повинна діяти постійно, а не при загрозі настання кризової ситуації. Тобто керівництво підприємства для забезпечення ефективною діяльності повинно заздалегідь попереджати розвиток кризових явищ.

Процес забезпечення фінансової складової економічної безпеки підприємства можна розглядати, як процес запобігання всебічних збитків від негативних дій на економічну безпеку підприємства за різними аспектами її фінансово-господарської діяльності.

В сучасному економічному середовищі існує безліч загроз, які впливають на фінансові інтереси підприємства і які в довгостроковому періоді можуть негативно відобразитись на його фінансовій стійкості, платоспроможності та загальному фінансовому стані. Саме тому необхідно розглянути такі поняття, як «загроза фінансової безпеки підприємства». Під загрозою розуміється сукупність умов, процесів, факторів, що перешкоджають реалізації економічних інтересів суб'єктів господарської діяльності чи створюють небезпеку для них.

По суті, загроза фінансової безпеки може бути визначена як деякий збиток, інтегральний показник якого характеризує ступінь зниження фінансового потенціалу за визначений проміжок часу. Виявлення і вжиття заходів, спрямованих на запобігання загрозам фінансової безпеки, припускає аналіз прогнозованого стану підприємства в результаті виконання прийнятих раніше стратегічних для цього підприємства економічних і науково-технічних рішень, загальних тенденцій і процесів у затребуваності продукції і послуг, інвестицій і т.ін. Різноманіття процесів, що протікають на підприємстві, визначає досить широкий спектр загроз, які впливають на його функціонування. Тому розуміння сутнісних характеристик загроз є надзвичайно важливим.

Загрози, що з'являються з зовнішнього середовища в першу чергу обумовлені об'єктивними процесами: глобалізацією фінансових зв'язків, високою ступеню інтеграції, загострення проблеми обмеженості ресурсів, посилення конкуренції та конфліктів між державами в сфері завоювання світового економічного простору.

Внутрішні загрози виникають в результаті

неефективної фінансово-економічної політики керівництва підприємства, нерациональне визначення пріоритетів фінансового менеджменту, невчасне реагування на негативні тенденції в діяльності підприємства

Як бачимо, перелік зовнішніх і внутрішніх загроз фінансовій безпеці підприємства досить значний і різноманітний за змістом. Розглянуті обставини і явища несуть безпосередню загрозу не тільки окремим державним і недержавним об'єктам економіки, а і безпеці країни в цілому. Своєчасне виявлення і нейтралізація джерел зовнішньої та внутрішньої загроз безпеці є першочерговим завданням всіх суб'єктів економічної діяльності. Таким чином, таке поняття як загроза характеризує стан захищеності. Знання та вміння виявляти, попереджати і припиняти (мінімізувати) загрози дозволяють забезпечувати безпеку. Впровадження комплексної системи забезпечення фінансової безпеки підприємств, що дозволяє прогнозувати загрози фінансової безпеки та оперативно регулювати обсяги і структуру витрат на забезпечення фінансової безпеки, дозволить якісно впливати на загальний фінансовий стан конкретного суб'єкта господарської діяльності, що, в остаточному підсумку, самим позитивним чином відбивається на оздоровленні економіки в цілому. Під безпекою підприємства зазвичай розуміється захист від загроз нанесення йому збитку, тобто безпека підприємства – це стан захищеності.

Результатом діяльності по забезпеченню комплексної безпеки підприємства є: стабільність його функціонування і фінансово-економічного стану.

Джерелами негативних впливів на фінансову безпеку підприємства можуть бути: свідомі чи несвідомі дії окремих посадових осіб і суб'єктів господарювання; збіг об'єктивних обставин. Залежно від суб'єктної обумовленості негативні впливи на фінансову безпеку можуть мати об'єктивний і суб'єктивний характер. Об'єктивними вважаються такі негативні впливи, які виникають не з волі конкретного підприємства, або його окремих працівників. Суб'єктивні впливи мають місце внаслідок неефективної роботи підприємства в цілому або окремих його працівників (передовсім керівників і функціональних менеджерів).

Важливим елементом управління фінансовою безпекою підприємства стає об'єктивне і своєчасне визначення її рівня.

Науковці, що вивчають проблеми фінансової безпеки підприємства, пропонують застосовувати різноманітні показники для оцінювання її рівня. На думку О.І. Барановського, індикаторами фінансової безпеки підприємств, організацій, установ мають бути такі: мінімальний обсяг статутного фонду, величина активів, обсяги продажів продукції, оборотність активів, обсяг

інвестицій, коефіцієнт рентабельності капіталовкладень, термін їх окупності, рівні інноваційної діяльності та достатності сукупного та оборотного капіталів і частка запозиченого та розмір питомого оборотного капіталів, його прибутковості й відношення прибутку активів, підприємства до середньорічного обсягу капіталу,

ліквідність підприємства, величина ліквідного дефіциту, платоспроможність підприємства, максимальний ступінь ризику на одного позичальника, рівень оподаткування, період погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей, величина позичкового відсотка, коефіцієнт його покриття [2].

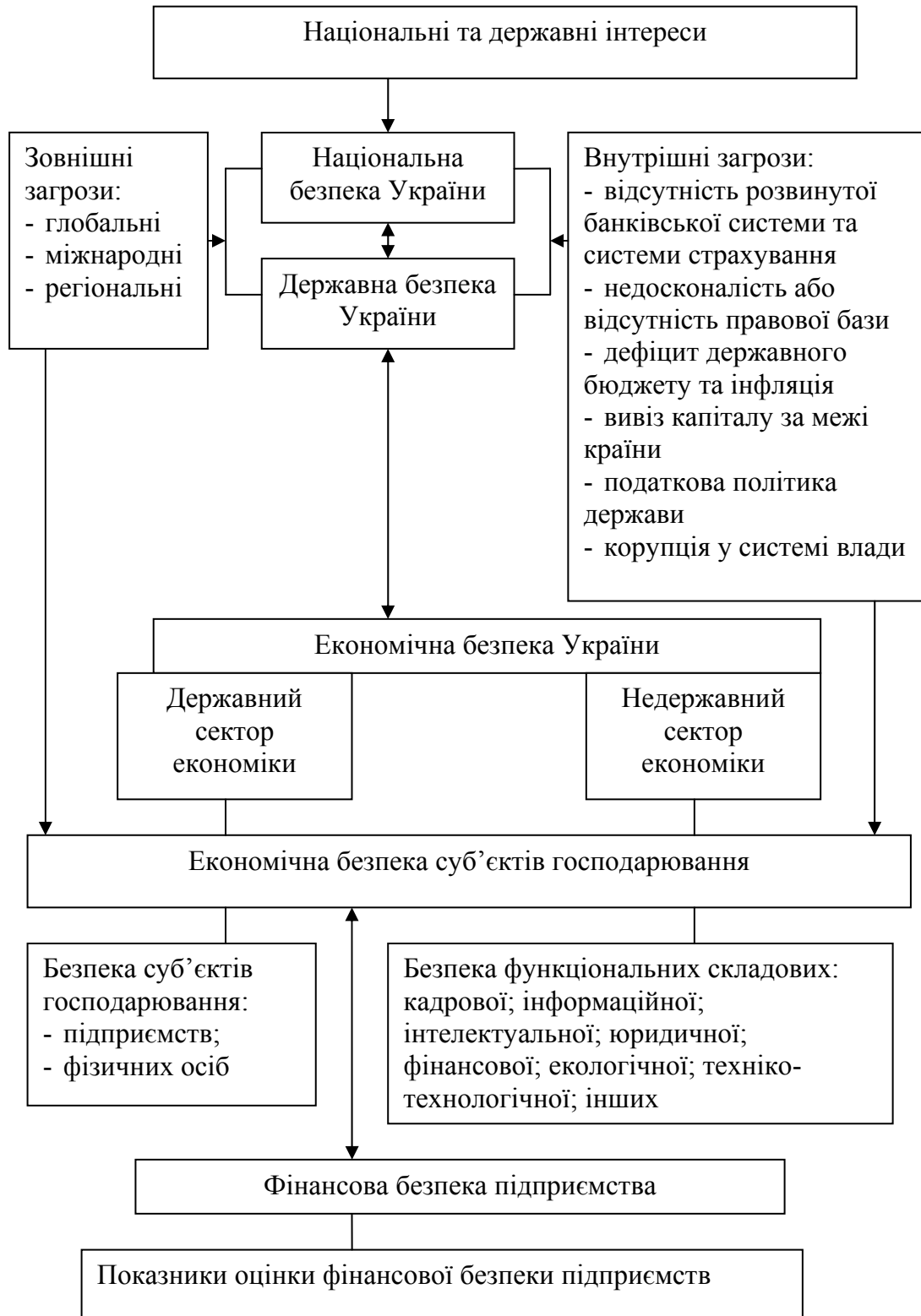

Рисунок 1 - Місце фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі загальної безпеки України

На сьогодні найкомплекснішим і найструктурованішим можна визнати підхід, запропонований І.О. Бланком, на думку якого аналіз (оцінка) фінансової безпеки – це процес дослідження фінансового стану і основних результатів фінансової діяльності підприємства з метою визначення рівня захищеності його фінансових інтересів від загроз і виявлення резервів його підвищення [3]. Науковець пропонує такі основні види аналізу фінансової безпеки діяльності підприємства в залежності від застосовуваних методів: горизонтальний; вертикальний; порівняльний; аналіз фінансових коефіцієнтів; інтегральний.

Очевидно, що у підґрунтя оцінювання рівня фінансової безпеки покладено діагностику фінансового стану діяльності підприємства. Безумовно, це інтегроване поняття, що стало індикатором його розвитку та характеризує сукупністю абсолютних і відносних показників формування і використання його фінансових ресурсів.

Однак слід зазначити, що за цією методикою можна отримати узагальнене уявлення про стан фінансової безпеки в минулому, але не визначити можливості його збереження чи позитивних змін у майбутньому.

Широке застосування діагностики фінансового стану підприємства супроводжують кілька проблемних моментів, які в узагальненому вигляді можна охарактеризувати таким чином.

Означену діагностику здійснюють за спрощеним алгоритмом і обмежують констатацією тенденцій, отриманих у результаті типових розрахунків (структурних співвідношень загальних показників діяльності; сукупності фінансових коефіцієнтів; темпів зміни вищезазначених показників) [1].

Інфляційні процеси в українській економіці зумовлюють певне викривлення за оцінювання тенденцій (отриманих як правило внаслідок горизонтального аналізу). Це викликає необхідність застосування основних показників дефляторів (індексів споживчих цін) для виявлення змін у фінансовому стані підприємства.

Детальний аналіз результатів його діяльності зумовлює розробку та розрахунки надмірної кількості фінансових коефіцієнтів, які в більшості своїй перебувають у функціональній взаємозалежності.

Через відсутність адекватної нормативної бази й обґрунтованих середньогалузевих показників підприємницької діяльності знижено інформативність і доцільність порівняльного аналізу [5].

Порівнювати ці показники зі загальноновизнаними у світовій практиці стандартами

основних фінансових коефіцієнтів недоцільно тому, що більшість українських підприємств з очевидних причин автоматично опиняться за межею фінансової стійкості, позаяк вони не мають багатьох із нормативних значень.

Висновки. Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що управління фінансовою безпекою, як складової частини економічної безпеки підприємства, залежить від обґрунтованого використання методів оцінки її рівня як бази й інструменту контролю та завдання орієнтирів для планування і здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства. Діяльності підприємства властиві різні по джерелах виникнення, характеру, обсягам і структурним рівням загрози. З метою визначення поточного рівня фінансової безпеки підприємства доцільно проводити докладний аналіз загроз негативних впливів на фінансову безпеку підприємства і можливих збитків, а також існуючої на підприємстві системи аналізу для оцінювання результатів його діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ареф'єва О. В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки // Актуальні проблеми економіки, 2009. – №1. – 2009. – С. 98-103
2. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): [монографія] / О.І. Барановський. – К.: Київ. нац. торг.-еко. ун-т, 2004. – 759 с.
3. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. – К.: Эльга; Ника-Центр, 2004. – 784 с.
4. Войнарченко М., Яременко О. Управління економічною безпекою підприємств на основі оцінки відхилень порогових показників // Економіст. - №12. – 2008. – С.60-63.
5. Гомілко Л.П. Оцінка фінансової безпеки підприємства/ Л.П. Гомілко, Т.Ф. Косячук // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2006. – № 4. – Т. 2. – С. 46–49.
6. Донець Л.І., Ващенко Н.В. Економічна безпека підприємства: Навч. пос. - К.: Центр учбової літератури, 2008. - 240 с.
7. Кириченко О.А., Кім Ю.Г. Методологічні основи економічної безпеки суб'єктів господарювання в трансформаційній економіці // Актуальні проблеми економіки. - №12. – 2008. – С. 43-57.
8. Коженцьовскі Л. Управління безпекою / Л. Коженцьовскі // Актуальні проблеми економіки. – 2004. –№ 1 (31). – С. 147.

Анотація. В статті проведення дослідження в сфері формування комплексного механізму управління фінансовою безпекою підприємства. Досліджена сутність фінансової безпеки

как составляющей экономической безопасности предприятия, проанализированы угрозы финансовой безопасности и рассмотрены подходы к оценке уровня финансовой безопасности предприятия.

Ключевые слова: безопасность; экономическая безопасность предприятия; финансовая безопасность предприятия; угроза финансовой безопасности предприятия; диагностика финансовой безопасности предприятия.

Summary. In the article the results of researches are reflected in the field of forming of complex mechanism of management of enterprise financial safety. Investigational essence of financial safety as component economic security of enterprise, the threats of financial safety are analysed and going is considered near the estimation of financial strength of enterprise security.

Keywords: safety; economic security of enterprise; financial safety of enterprise; threat of financial safety of enterprise; diagnostics of financial safety.

*Рецензент д.е.н., професор ХНЕУ Лепейко Т.І.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Єлагін Ю.В.*

УДК 657.36

УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

*Кузенко Т. Б., к.е.н., доцент,
Сизова В. С., студентка (ХНЕУ)*

Стаття присвячена визначенню взаємозв'язку між управлінням дебіторською заборгованістю та рівнем фінансової безпеки підприємств.

Ключові слова: управління дебіторською заборгованістю, якість дебіторської заборгованості, фінансова безпека підприємства.

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання першорядного значення для вітчизняних підприємств набувають проблеми ефективного управління дебіторською заборгованістю. Відповідно до розрахунків, проведених на основі даних Державного комітету статистики України, питома вага дебіторської заборгованості в оборотних активах промислових підприємств на 30 вересня 2009 року складала 65,68 % [6].

Як свідчить господарська практика, понад 80 % загального обсягу дебіторської заборгованості припадає на товарну, що робить її основним об'єктом управління. Таке відволікання коштів з обігу призводить до виникнення фінансових труднощів і становить загрозу для фінансової безпеки підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження різних аспектів управління дебіторською заборгованістю знайшли своє відображення у наукових працях таких економістів, як І. Бланк [2], О. Іванілов [4], І. Пономарьов [7] та ін.

Невід'ємною складовою господарської діяльності суб'єктів господарювання є операційні ризики, які перешкоджають реалізації фінансових інтересів. Зокрема, при наданні товарних кредитів покупцям підприємства наражаються на ризик несвоєчасного повернення коштів, виникнення сумнівної чи безнадійної заборгованості. Від якості дебіторської заборгованості та ефективності її управління певним чином залежить рівень фінансової безпеки та результативність діяльності суб'єктів господарювання.

Проблематика фінансової безпеки підприємства розглядається у працях таких вітчизняних вчених, як О. Ареф'єва [1], Т. Кузенко [1], Т. Загорельська [3], Ю. Кракос [5], Р. Разгон [5], О. Тридід [8] та ін. Однак, у даній предметній області існує ще багато невизначених питань, які потребують подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою дослідження є виявлення взаємозв'язку між управлінням дебіторською заборгованістю та рівнем фінансової безпеки підприємства.

Результати дослідження. Фінансова безпека підприємства може бути визначена як стан